

[https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-12](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-12)

Аспірант **ОЛЕКСАНДР СУТЯГА**,
Хмельницький національний університет, Україна
E-mail: sutiaga1989a@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-8843-8175

СТРУКТУРА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена розкриттю особливостей структури підготовки майбутніх юристів в університетах Великої Британії. Констатовано, що шлях до юридичної професії у Великій Британії передбачає три основні етапи навчання: академічна програма навчання, програма професійної підготовки та проходження практики. З'ясовано, що академічний етап зазвичай реалізується на рівні освітніх програм бакалаврату та магістратури і передбачає отримання «кваліфікованого» юридичного ступеня. «Кваліфікований ступінь у галузі права» в контексті юридичної освіти у Великій Британії отримується у результаті проходження програми, яка відповідає необхідним критеріям для того, щоб студент міг перейти до наступного етапу юридичної підготовки. Також програма має бути визнана юридичними професійними організаціями, які відповідають за регулювання діяльності та нагляд за солісіторами та баристерами. Встановлено, що студенти, які успішно здобули кваліфікований юридичний ступінь, мають право перейти до практичного етапу юридичної освіти. Охарактеризовано вимоги до програм професійної підготовки адвокатів («barristers») та юрисконсультів («solicitor»). Проаналізовано особливості програми професійної підготовки Legal Practice Course для солісіторів та програми професійної підготовки баристера Bar Professional Training Course для адвокатів. Програми передбачають опанування студентами визначених професійними регуляторами навчальних модулів, формування універсальних професійних знань та умінь.

Встановлено, що завершальним етапом професійної підготовки майбутніх юристів є дворічне стажування (training contract) для солісіторів та однорічна практика (pupillage) для баристерів. Зроблено висновок, що кожний наступний етап підготовки майбутніх юристів доповнює попередній, що дозволяє забезпечити послідовне розширення загальної підготовки студента та сприяє розвитку його аналітичних здібностей. Окрім того, з'ясовано, що солісітори-практики та баристери-практики в подальшому підлягають обов'язковому післякваліфікаційному (безперервному) професійному розвитку (CPD).

Ключові слова: юридична освіта, Велика Британія, академічна підготовка, солісітори, баристери, програми професійної підготовки.

THE STRUCTURE OF FUTURE LAWYERS' TRAINING AT BRITISH UNIVERSITIES

ABSTRACT

The article studies the structure of future lawyers' training at British universities. It is stated that the path to the legal profession in the UK involves three main stages of

training: an academic study programme, a professional training programme and an internship. It is established that the academic stage is usually implemented at the level of bachelor's and master's degree programmes and involves obtaining a "qualified" law degree. A "qualified law degree" in the context of legal education in the UK refers to a programme which meets the necessary criteria for a student to proceed to the next stage of legal training. The programme must also be recognized by the legal professional bodies responsible for the regulation and supervision of solicitors and barristers. It is established that students who successfully obtain a qualified law degree are entitled to proceed to the practical stage of legal education.

The requirements for the professional training programmes for barristers and solicitors are described. The author analyses the peculiarities of the Legal Practice Course for solicitors and the Bar Professional Training Courses for attorneys-at-law. The programmes provide for students to master the training modules defined by professional regulators, and to develop universal professional knowledge and skills.

The author establishes that the final stage of the professional training of future lawyers is a two-year training contract for solicitors and a one-year pupillage for barristers. It is concluded that each subsequent stage of future lawyers' training complements the previous one, which provides a consistent expansion of the student's general training and promotes the development of their analytical skills. Besides, it is found out that practicing solicitors and barristers are subject to mandatory post-qualification (continuing) professional development (CPD).

Taking into account positive experience of GB in training future lawyers, we consider it necessary to analyze the programs of legal education offered at British universities more thoroughly in order to outline recommendations on how to improve the national system of higher legal education.

Keywords: *legal education, United Kingdom, academic training, solicitors, barristers, professional training programmes.*

ВСТУП

Інтеграційні процеси, що відбуваються сьогодні в економічному й політичному житті багатьох країн світу, впливають на розвиток держави, управління, економіку, торгівлю, освіту, науку і суспільство в цілому. Процеси глобалізації потребують створення міжнародного наукового та освітнього простору з метою підготовки конкурентоспроможних, кваліфікованих фахівців різних напрямів на основі міжнародних стандартів професійної підготовки. Важливе місце в системі освіти більшості країн світу займає юридична освіта, мета якої полягає у забезпеченні міцних позицій та авторитету держави на міжнародній арені, побудови громадянського суспільства, закріплення демократичних прав і свобод людини й громадянина тощо.

Вища юридична освіта Великої Британії відома високими стандартами професійної підготовки майбутніх юристів. Лідерські позиції у наданні юридичної освіти посідають такі університети як Оксфордський (University of Oxford), Кембриджський університет (University of Cambridge), Лондонська школа економіки та політичних наук (London School of Economics and Political Science), Університетський коледж Лондона (University College London, UCL).

Відповідно, вивчення досвіду цієї держави уможливить виявлення особливостей підготовки кваліфікованих юристів та наявність у ній якісних складників і слугуватиме підґрунтям для вдосконалення національної системи вищої юридичної освіти, зокрема освітніх програм з права.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета статті – визначити та дослідити структуру підготовки майбутніх юристів у досвіді Великої Британії.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Науковий і практичний інтерес становлять праці британських дослідників з проблем професійної практичної підготовки майбутніх юристів та розвитку юридичної освіти, а саме: Р. Абель (R. Abel), Р. Берд (R. Bird), А. Бредні (A. Bradney), Е. Бун (A. Boon), Д. Вебб (J. Webb), Л. Веблі (L. Webley), Н. Кіббле (N. Kibble), Д. Лонбай (J. Lonbay) та ін.

Для досягнення поставленої мети використано теоретичні методи дослідження – аналіз, синтез, інтерпретація, узагальнення та ін.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток юридичної освіти будь-якої країни залежить від правової системи, якої вона дотримується, національної політики щодо вищої освіти та вимог юридичної професії. Велика Британія не є винятком у цьому плані. Як з точки зору академічної якості, так і професійної підготовки, система юридичної освіти Великої Британії є однією з найрозвиненіших в сучасному світі.

Шлях до юридичної професії у Великій Британії передбачає три основні етапи навчання, а саме: навчальну (академічну) програму підготовки (academic), програму професійної підготовки юристів (vocational, professional) та проходження професійної практики (pupillage) або стажування (training contract).

Засвоєння навчальної (академічної) програми підготовки (academic) передбачає набуття системи фундаментальних теоретичних знань з основ права та допомагає виявити нахили та здібності майбутніх фахівців в юридичній сфері. У той час як академічний етап пов'язаний з аналізом юридичних текстів, концепцій, доктрин та визначенням правових принципів, професійний етап більше сконцентрований на професійних компетентностях, які необхідні юристам-практикам, забезпечує опанування студентами поглиблених практично спрямованих навичок та вмінь. Останній етап передбачає проходження професійної практики або стажування у юридичній установі чи інших організаціях.

Зауважимо, що академічний етап зазвичай реалізовується на рівні освітніх програм бакалаврату та магістратури, які пропонують більшість юридичних шкіл університетів Великої Британії. Академічний етап передбачає отримання «стандартного» юридичного ступеня, також відомого як «кваліфікований юридичний ступінь» (Qualifying Law Degree (QLD) (Bradney, 1988).

QLD – це програма юридичної освіти, що відповідає вимогам Об'єднаної академічної навчальної ради (Joint Academic Study Board (JASB)), яка визначає основні аспекти мінімально необхідного змісту QLD. JASB – це спільний комітет Ради зі стандартів адвокатури та Управління з регулювання діяльності адвокатів. Він відповідає за розробку та впровадження політики щодо академічного етапу навчання для отримання кваліфікації соліситора або баристера (Boon & Webb, 2010).

Qualifying Law Degree (QLD) – це ступінь бакалавра права, який визнається Органом регулювання соліситорів (Solicitors Regulation Authority, SRA) (Solicitors Regulation Authority, 2023) з метою надання випускникам можливості перейти до професійного етапу навчання за курсом «Юридична практика» (Legal Practice Course, LPC) (Legal Practice Course (LPC), 2023).

Більш, ніж 100 університетів Великої Британії, визнані Управлінням з регулювання діяльності адвокатів (Solicitors Regulation Authority (SRA)) та Радою стандартів адвокатури (Bar Standards Board – BSB), уповноваженими надавати кваліфікаційні юридичні ступені (Qualifying Law Degrees (QLD)).

Найбільш поширені кваліфікаційні програми бакалавра права (Bachelor of Legislative Law – LLB) та бакалавра гуманітарних наук (BA (hons) Law), які забезпечують фундаментальну юридичну підготовку майбутніх юристів у сфері зобов'язального права, кримінального права, публічного права, конституційного права, адміністративного права, прав людини, права Європейського союзу, тощо (Academic Stage Handbook, 2014). Програми магістерської юридичної освіти у Великій Британії спрямовані на спеціалізацію в певній юридичній сфері. Найпопулярнішими освітніми програмами магістра права (Master of Legislative Law (LLM)) є програми у сфері міжнародного права, прав людини, комерційного права, торговельного права, права Європейського співтовариства, екологічного права тощо (Bar Standards Board (BSB), 2023).

Також британські університети пропонують інтегровані освітні програми бакалавра та магістра права, які забезпечують розширення кваліфікаційних можливостей майбутнього юриста

«Стандартний» ступінь у галузі права, також відомий як «кваліфікований ступінь у галузі права», в контексті юридичної освіти у Великій Британії отримується у результаті закінчення програми, яка відповідає необхідним критеріям для того, щоб студент міг перейти до наступного етапу юридичної підготовки. У Великій Британії юридичний ступінь вважається кваліфікованим, якщо він дозволяє випускникам перейти до подальших етапів юридичної освіти, таких як Курс професійної підготовки (Legal Practice Course – LPC) для майбутніх солісіторів або Курс професійної підготовки баристера (Bar Professional Training Course – BPTC) для тих, хто прагне стати адвокатами.

Щоб відповідати вимогам кваліфікованого юридичного ступеня програма повинна охоплювати основні юридичні дисципліни, такі як «Договірне право», «Кримінальне право», «Конституційне право» та інші, відповідно до вимог професійних юридичних організацій у Великій Британії. Також освітня програма має бути визнана юридичними професійними організаціями, такими як Solicitors Regulation Authority (SRA) або Bar Standards Board (BSB), щоб гарантувати, що випускники мають право на подальше професійне навчання.

Solicitors Regulation Authority (SRA) – це незалежний орган, відповідальний за регулювання діяльності та нагляд за солісіторами та юридичними фірмами в Англії та Уельсі. Організація була створена з метою забезпечення ефективного та відповідального функціонування судової системи та забезпечення високих стандартів надання юридичних послуг.

Bar Standards Board (BSB) – це орган, який відповідає за регулювання діяльності та нагляд за баристерами та юридичними фірмами, які здійснюють свою діяльність в Англії та Уельсі. Це незалежний регулятор, який забезпечує високі стандарти надання юридичних послуг та дотримання професійних етичних норм у сфері баристерської практики.

Студенти, які успішно отримали кваліфікований юридичний ступінь, мають право перейти до практичного етапу юридичної освіти, який забезпечує об'єм знань, що відповідає рівню післядипломної освіти згідно з Рамкою кваліфікацій вищої освіти Об'єднаного Королівства Великої Британії (Framework for Higher Education Qualification of UK Degree Awarding Bodies, 2014).

Для цього майбутнім юристам необхідно пройти Курс професійної підготовки LPC (Legal Practice Course) для солісіторів або Курс професійної підготовки баристера BPTC (Bar Professional Training Course) для адвокатів. Важливо відзначити, що критерії юридичної освіти та кваліфікації можуть відрізнятися в різних юрисдикціях (Lonbay, 2010).

У Великій Британії всі юристи-практики діляться на *solicitors* (солісітори) і *barristers* (баристери). Різниця між ними полягає виключно у виконуваних ними функціях. Солісітор зазвичай є юристом, який надає правові консультації клієнтам, готує документи, представляє їхні інтереси перед судом та в інших правових питаннях. Можна сказати, що солісітор – це консультант, посередник між баристером і клієнтом.

Солісітор може представляти клієнта в судах та інших правових інстанціях, але часто їхній контакт з судом є обмеженим.

Баристери – це адвокати вищого рангу, в основному зайняті практичною діяльністю в судах. Баристер має повний доступ до судового процесу та може виступати перед судом. Вони зазвичай надають юридичні поради солісіторам, які готують справу.

Щоб стати юристом-адвокатом в Англії та Уельсі (*barrister*) потрібно пройти програму професійної підготовки адвокатів (Bar Professional Training Course (BPTC)), яка передбачає опанування студентами визначених професійним регулятором навчальних модулів, серед них: вивчення дисциплін за галузями знань (Knowledge Areas); ораторські навички (Oral Skills); навички з підготовки та створення документів (Written Skills); засвоєння програми з професійної етики (Professional Ethics – BSB Handbook, 2023). Для поглиблення спеціальних знань майбутні юристи можуть обрати додатково два модулі з переліку вибіркових, який щорічно переглядається та може змінюватися і доповнюватися. Серед вибіркових університети пропонують навчальні модулі з трудового права, права інтелектуальної власності, сімейного права.

Не менш складний шлях до бажаної професії проходять правники-юрисконсультанти (*solicitor*). Для старту у професійній діяльності вони зобов'язані успішно завершити навчання за практико-орієнтованою програмою (Legal Practice Course (LPC)). Ця програма реалізується за двома етапами. Перший етап передбачає формування універсальних професійних знань та умінь («м'яких навичок»), які необхідні у професійній діяльності, зокрема:

- організація ділових зустрічей та надання консультацій щодо можливих ризиків і наслідків юридичної справи (Interviewing and Advising);
- розуміння специфіки кримінального та цивільного права (Civil and Criminal Litigation);
- процедури укладання заповітів та оформлення спадкового майна (Wills and Administration of Estates);
- володіння основами права власності та юридичними механізмами його регулювання (Property Law and Practice);
- володіння навичками ділової комунікації тощо (Writing);
- проектні уміння та навички управління юридичними проектами (Drafting);
- уміння захищати особу в суді (Advocacy);
- навички ведення юридичної бухгалтерії (Solicitors' Accounts);
- володіння основами права у сфері регулювання ділових відносин (Business Law and Practice);

- володіння основами юридичного оподаткування (Taxation);
- оволодіння професійною етикою та поведінкою (Professional Conduct and Regulation).

Майбутні соліситори також мають обрати три професійні вибіркові дисципліни (факультативи), які охоплюють різні аспекти професійної підготовки. До прикладу: курси поглибленого вивчення цивільного процесу і адвокатської діяльності «Advanced civil litigation and advocacy», кримінального судочинства та адвокації «Advanced criminal litigation and advocacy», банківської справи та боргового фінансування «Banking and debt finance» тощо (Solicitors Regulation Authority, 2023).

Наступним етапом професійної підготовки соліситорів та баристерів є практика або стажування під керівництвом викладача. Соліситори набувають практичного досвіду шляхом дворічного стажування (training contract) в адвокатській компанії чи юридичному відділі підприємства тощо. Студенти-адвокати, які завершили програму підготовки баристерів, проходять річну практику (pupillage) в адвокатських конторах, судах чи інших установах (організаціях), що мають дозвіл уповноваженого професійного органу. Після успішного завершення усіх етапів підготовки стажисти одержують статус кваліфікованого юриста.

Соліситори-практики та барістери-практики в подальшому також підлягають обов'язковому післякваліфікаційному (безперервному) професійному розвитку (CPD). Соліситори можуть пройти подальшу підготовку, щоб виступати у вищих судах, а також можуть приєднатися до спеціалізованих комісій з питань тілесних ушкоджень, сім'ї та інших сфер діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Узагальнюючи зазначене, можемо зробити висновок, що професійне становлення майбутніх юристів у Великій Британії – це цілісний, послідовний, поетапний неперервний процес. Поетапність професійної підготовки майбутніх юристів передбачає: фундаментальну базову підготовку (освітню програму бакалавра); фахову (спеціалізовану) підготовку (освітню програму професійної підготовки адвокатів – BPTC); практико-орієнтовану підготовку (юридичну практику – LPC). Обов'язковою умовою є проходження стажування або юридичної практики у затвердженій (акредитованій / зареєстрованій) професійній інституції чи установі. Професійна підготовка майбутніх юристів базована на принципі наскрізної та послідовної інтеграції знань, що забезпечує поступове розширення фахового світогляду, аналітичного мислення та набуття практичного досвіду, необхідних для успішного працевлаштування та професійної діяльності.

Перспективами подальших розвідок вважаємо дослідження основних програм юридичної освіти у Великій Британії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Abel, R. (1988). *The Legal Profession In England and Wales*. Oxford, UK.
2. Academic Stage Handbook (2014). Retrieved from <https://www.sra.org.uk/globalassets/documents/students/academic-stage/academic-stage-handbook.pdf?version=4a1ac3>
3. Bar Standards Board (BSB) (2023). Retrieved from <https://www.barstandard/sboard.org.uk/>
4. Boon, A. & Webb, J. (2010). *The legal professions as stakeholders in the Academy in England and Wales*. Publisher: Hart Publishing.

5. Bradney, A. (1988). Reforming the academic stage of legal education. *Law Society Gazette*, 85, 13.
6. BSB Handbook (2023). Retrieved from <https://www.barstandardsboard.org.uk/static/de77ead9-9400-4c9d-bef91353ca9e5345/4eac06b2-0310-4c49-8ae0eda111b70424/second-edition-test31072019104713.pdf>
7. Framework for Higher Education Qualification of UK Degree Awarding Bodies (2014). Retrieved from <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/qualifications-frameworks.pdf>.
8. Legal Practice Course (LPC) (2023). Retrieved from <https://www.sra.org.uk/become-solicitor/legal-practice-course-route/>
9. Lonbay, J. (2010). *The Role of Practice in Legal Education in England and Wales Available*. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=1589304>.
10. Solicitors Regulation Authority (2023). Retrieved from <http://www.sra.org.uk/home/home.page>